

मराठी विश्व एकांकिका महोत्सव

येथे अमेरिकेत आणि विशेषकरून न्यू जर्सीत नाट्यकलेच्या विविध अंगात नैपूण्य असलेले अनेक बहुगुणी कलाकार विद्यमान आहेत ह्याची अजूनही खूप मराठी मंडळींना जाणीव नाही. पूर्वी झालेल्या 'सूर्याची पिल्ले', 'वेस्टर्न घाट', 'निवंडुंगाला जेव्हां जाग येते' तथा 'पुरुषांना शिंग असतात' या नाटकांनी ते सिद्ध केले होते. पण यंदा मराठी विश्वाने भारतातून येणा-या महागळच्या कलाकारांना ना आणता, येथील कलाकारांना वाव देण्याचे ठरवले. खरेतर हा मोठा जुगारच होता, कारण ब्रॅड नेम नसल्यास कार्यक्रमाचे मॉब अपिल कमी होण्याची शक्यता होती. पण तरीही मराठी विश्व कार्यकारिणीने हे धाडस करण्याचे धैर्य दाखवले.

मेमोरियल डे वीकेंडला, बॉस्टन, टोरोंटो व न्यू जर्सीतील एकंदर नऊ एकांकिका सादर करण्यात आल्या. नेहमीप्रमाणे मराठी विश्वाने कार्यक्रम वक्तशीरपणे चालू केला. उद्घाटन, प्रख्यात नटवर्य श्री. मोहन आगाशे यांच्या खुमासदार भाषणाने झाले. खरेतर हा माणिकांचन योग होता असे म्हणावे लागेल.

पहिल्या दिवशी 'असाही एक शोले' (वर्षा गाडगीळ) 'लास्ट कॉल' (नितीन अष्टेकर) 'गांधी हत्या - खून की वध' (विशाल छेडा, सुचेता साठे) 'पत्रावळी' (मकरंद भावे) आणि 'गुन्हेगार' (शरद साठे) या पाच एकांकिका सादर करण्यात आल्या. प्रत्येकीचा विषय वेगळा होता. 'शोले' अर्थातच शोलेचे मराठी विडंबन होते. 'लास्ट कॉल' ही एकांकिका मानसरोग तज्ज हा कसा इतरांच आयुष्य सहज बरबाद करू शकतो यावर होती. यातील कुमार अष्टेकर या तरुणाने बहारदार काम केले. पाचही एकांकिका एकाहून एक सरस होत्या. पत्रावळीतील अनुजा जोशी यांचे काम बिनतोड झाले. अनुजा

व मकरंद यांनी अनेक भूमिका सफाईने वटवल्या. लोकांनी पत्रावळीला पीपल्स चॉइस म्हणून उचलले. पत्रावळीने बहुतेक पारितोषिके पटकवली.

माझ्या मते'गांधी हत्या 'ही एकांकिका फार प्रभावी होती. एकतर विवाद्य विषय आणि दुसरे म्हणजे विशाल छेडा यांच उत्कृष्ट अभिनय. य नाटकातील जहाल विधाने कदाचित पुष्कळांना भावली नसतील. त्याचा नाटकाच्या अंतिम यशावर परिणाम झाला असे मला वाटते. या नाटकाला पुष्कळांनी स्टॅर्डिंग ओक्हेशन दिले, मी धरून.

'रिक्षावाला '(दिवस दुसरा) विषय गुन्हेगार प्रमाणे समाजाच्या थोबाडात एक चपराक मारून त्याची अगतिकता व षंढपणा दाखवणारा होता. या दोन्ही एकांकिका मनाला हादरवणा-या होत्या. रिक्षावालातील श्रीराम नेवरेचे काम अद्वितीय झाले. मकरंद, श्रीराम, मनोज व अनुजा ही मंडळी महाराष्ट्रातील कुठल्याही सीरीयल वर किंवा चित्रपटात मुख्य भूमिका गाजवण्याच्या तोलाची आहेत.

पहिल्याच दिवसाच्या शेवटी मला अतिशय वाईट वाटले. वाईट याचे की सभागृह भरगच्च भरले नव्हते. आम्ही गेली २० वर्षे बृहन्महाराष्ट्र संमेलनात भारतातील व्यवसायिक नाटके आणतो. ती अर्थातच व्यावसायिक दर्जाची असतात.त्या साठी २० ते ३० हजार डॉलर्स मोजतो. पण त्यांचे विषय एकतर आजट ऑफ डेट असतात किंवा पलायनवादी प्रेम भारुडे असतात. या एकांकीकात निरनिराळ्या सामाजिक प्रश्नांना विषयांना धीटुरकेपणाने हात घातला होता. याचे कारण काय मित्रांनो? कारण हे की, ही नाटके हौशी मडळींनी, नाट्यरसिकांनी केवळ टाळ्या द्याव्या म्हणून जीव तोडून रक्ताचा घाम करून केली होती. पैशासाठी, अमेरिका पाहायची म्हणून केवी नव्हती.(अर्थात हाडाचे नाट्यरसिक होते ते सभागृहात हजर होते,सीरीयल्सचे शौकीन Z-TV वर सीरीयल्स पहात होते.

दुस-या दिवशी चार एकांकिका व संजय उपाध्येची गप्पाष्टके असा भरगच्च कार्यक्रम होता. श्री. उपाध्ये यांच्या बदल काय लिहावे, हा हरहुनरी माणूस दीड तास प्रेक्षकांना खुर्चीवर खिळवून ठेवतो. यांचे बदल मी मराठी विश्ववृत्तात लिहिले आहेच.

दुस-या दिवशीच्या चार एकांकीकात 'काळ आला होता पण' (मधुवंती नेने) ही बॉस्टनची एकांकिका होती. बॉस्टनच्या मंडळींनी उत्कृष्ट अभिनय करून ही एकांकिका प्रेक्षकांच्या मनाला नेऊन भिडवली.

'रिक्षावाला' ही मनोवैज्ञानिक एकांकिका सामान्य प्रेक्षकांना काहीशी अनाकलनीय होती. पण त्यातील सामाजिक दौबल्याच व उच्चभू अहंकाराचा संदेश बिनतोड होता. श्रीराम देवरे समर्थ खांद्यावर विराजमान झालेली ही एकांकिका माझ्या अंतःकरणाला विलक्षण हुरहूर लावून गेली. श्रीरामचा उत्कृष्ट अभिनय या एकांकिकेचा उच्चबिंदू होता.

टोरोंटोची 'सदू आणि दादू' ही पु. ल. देशपांडे लिखित एकांकिका सर्वज्ञान आहेच. केवळ काहीतरी नवे करायचे या बालिश भावनेने नवनाट्य निर्माण करणा-यांचे हे विडंबन, टोरोंटोवासियांनी छान प्रदर्शित केले..

सर्वात शेवटी झालेली 'पावसातला पाहुणा' ही रत्नाकर मतकरी लिखित एकांकिका गांधीहत्ये प्रमाणे सर्वांगसुंदर होती. त्यातील दिग्दर्शन व प्रत्येक पात्राचा अभिनय अत्यंत परिणामकारक होता. शेवटचे दृश्य तर अक्षरशः प्रेक्षकांच्या हृदयाचे पाणीपाणी व्हावे असे होते. हे प्रोफेशनल नाटक आणखी काय चांगले असणार असा प्रश्न माझ्या मनात उभा राहिला.

परीक्षक श्री. दळी, श्री. देशपांडे व श्री. आरटे बाहेरगावचे जुने जाणते नाट्यव्यवसायिक आहेत. त्यांनी 'पावसातला पाहुणाला' उत्कृष्ट नाटक, मकरंद भावे यांना उत्कृष्ट दिग्दर्शक, अनुजा जोशी व कल्याणी पाठक यांना उत्कृष्ट अभिनेत्री व मकरंद भावे यांना उत्कृष्ट अभिनेता म्हणून निवडले. मला प्रामाणिकपणे वाटते की 'पावसातला पाहुणा', 'पत्रावळी' व 'गांधी हत्या' या तीन

एकांकिकेत उत्तम कोणती ते अतिशय कठीण होते. या तिन्ही एकांकिका बृहनमहाराष्ट्राच्या सीएंटलच्या अधिवेशनात करून बृ. म. म. ने २५-३० हजार डॉलर्स वाचवावे असे वाटते. तसेच उत्कृष्ट अभिनेत्याचे पारितोषिक कुणाला द्यावे या बाबतीत परिक्षकांनाही खूपच संभ्रम निर्माण झाला असावा. कारण विशाल छेडा, श्रीराम देवरे, मकरंद भावे व मनोज शहाणे या चौघांनीही भूमिका उत्कृष्ट वर्ठवल्या. निदान रनर्स अप बक्षीस तरी हवे होते किंवा पारितोषिक वाढून द्यायलाहवे होते.

या नाट्य महोत्सवानंतर माझी खात्री पटली की यापुढे आम्ही येथील कलाकार, दिग्दर्शक व लेखक यांची गुणवत्ता मान्य करून बृमम अधिवेशनात बृहन्महाराष्ट्रीय नाटकेच करावी. यातील तीन चार एकांकिका इतक्या उत्कृष्ट होत्या की त्या अमेरिकेतच काय महाराष्ट्रातही करावयास हरकत नाही.

या अभिनव उपक्रमात भाग घेणा-या सगळ्या नटनाट्यांचे, दिग्दर्शकांचे व संयोजक मंडळींचे मी मनःपूर्वक अभिनंदन करतो. आणि हा उपक्रम करण्याचे धाडस करणा-या मराठी विश्व कमिटीचे मनःपूर्वक कौतुक करतो. कार्यक्रमाची व्यवस्था चोखहोती हे सांगणे न लगे. कीव येते ती फक्त त्या प्रेक्षकांची की ज्यांनी केवळ हौशी कलाकारांची नाटके म्हणून या कार्यक्रमाकडे दुर्लक्ष केले.

प्रकाश लोथे